

Nýggjárskrøða Løgmans

Minni Kallsberg, løgmaður hevur hildið sína fyrstu løgmansrøðu

Þóðu landsmenn

“Tú stendur nýtt ár fyri framman, tað semasta í hesi öldini. Ikki bert eitt ár verður lagt aftur um bak, men eitt túsund-árskeið nærast endanum.

Hesi túsundárin hava foroyingar buleikast í Føroyum, alt síðan víkingarnir leitaðu hugar, settu búg, skipaðu samfelagið og hildu ting á Tinganesi.

Setningar landsstýrisins

Eins og norðonu forfedrarnir búsettust her sum frælst fólk er setningur landsstýrisins við túsundáratlok at endurreisa samfelagið sum eina frælsa tjóð.

Eftir lögtingsvalið í vár gjørdist greitt, at fólk við valdi henda setning sum sín.

Tann 15. maí varð nýtt landsstýri skipað millum Fólkafløkkinn, Tjóðveldisflokkinn og Sjálfstýrisflokkinn, og hevur samgonguskjalið sum høvudsætning fullveldi fyri Føroyar inn í næstu öld.

Hetta eru stómál at seta sær sum land og fólk. Stórar avbjóðingar liggja í hesum setningi, og nógvir fyrireikningar skulu gerast, búskaparliga, stjórnlaga og politiskt.

Landsstýrið hevur sett sær fyri at fara undir samráðingur við donsku stjórnina næsta heyst um ríkissamtaliga víðurskipti Føroya. Aftanin er at gera ein sáttmála um skipað samstarv landanna millum.

At fyrireika hesa áttan eru ein sáttmálanevnd, ein búskaparnevnd og ein fyrstingaráttakur sett at gera djúptoknar kanningar um hesi víðurskipti, sum verða stöðugt undir tí politisku víðgerðini og fólkáttakvøðini í ár 2000.

Fyrst í nýggja árinum verður ein grundlógarnevnd sett at gera átt um eina for-

oykska grundlóg. Grundlógin verður samleiðis lögð fyri Føroya fólk til fólkáttakvøðu.

Hetta skal verða ein skipað tilgongd, har Føroya fólk verður kunnað út í,esar um hetta mál, samstundis sum tað verður Føroya fólk, ið tekur ta endaliga avgerðina um føroyskt fullveldi.

Búskapargongdin

Við árslok er vanligt at gera upp fyri farna árið, hvussu skarst og hvørji útlitini eru fyri næsta ár.

Fyrst í juni mánaði varð avtala gjørd millum landsstýrið og donsku stjórnina um skuldar- og endurgjaldspurningin um bankamálið.

Í høvuðsheitum ásetir avtalan eitt endurgjald fyri bankamálið uppá 900 mió.kr. og eitt fast afturgjald av uttanlandsskuldini uppá 323 mió.kr. árliga í 20 ár við fastari rentu uppá 5%.

Stjórnlaga frælsi og búskaparligt frælsi eru tengd hvørt á øðrum. Við hesi avtalu sum grundarlagi eru týðningarmiklar búskaparligar fortreytir lagdar í eina fasta legu næstu árin, og stöðugt er lagt undir búskaparligari og politiskari nýghugan.

Løksins sær út til, at vit eru við at koma uppundan aftur búskaparliga.

Vit hava fyrri stuttum fingið tvær búskaparfrægleiðingar, eina føroyska og eina danska, og vísa báðar á góð búskaparligt úrlit.

Handilsjavnin gevur framvegis avlop, góðar 400 mió.kr. í ár. Útflutingsvirkid vaks meira enn innflutingsvirkid.

Gjaldsjanin er beinleiðis avrikadur av hesum bata, og rentuútreiðslurnar minkaðu. Gjaldsjanvaavlopið verður væntandi omanfyri milliardina við árslok.

Nettutanlandsskuldin verður væntandi knappliga null við árslok. Nettotalið

kemst í høvuðsheitum av eini almennari og privatari bruttoskuld íppá einar 8,5 mia.kr. til útheimin við eini tilsvarandi bruttoøgn hjá peningastovnum, tryggjarfelögum, tí almenna og tí privata útheiminum.

Landskassin hevur havt avlop seinastu tveý árin uppá tilsamans 550 mill.kr., og ætlaða avlopið í 1999 er 250 milliónir. Av hesum skulu avdráttirnir til danska státtin 120 mió.kr. gjaldast eins og neyðugt er at seta av til óvæntaðar útreiðslur at standa imóti við.

Framgongdin í búskapinum seinastu árin fer móguliga at halda fram. Men tað er to ein ávisur vandi fyri, at vit kunnu fáa eitt minni fall í virkseminum næsta ár. Tað er tí neyðugt at styrkja búskapin og verða væl fyri-rikað til búskaparligt bak-

Vinna

Ókta virksemd í sjøvgvi og landi sæst aftur í hagtolu- og Langjaldingarnar eru ókta 10% í ár mótvægis í fjor, sum svarar til stöðugt í 1990. Serliga er vøksturin stórur í fiskivinnuni, alivinnuni og byggivinnuni.

Just hesar vinnur hava fort við sær, at fleiri foroyingar sleppa aftur til arbeiðis- og aðrir flyta heimaftur.

Fólkatalið ókstist 348 fólk, sum svarar til knapt 45.000 íbúgvir við árslok.

Arbeiðsloysið er komið niður á 7%, sum er ein stør lækkung eftir fáu árum, men talið er enn ov stórt. Arbeiði verður við at ókja um útbygvingarmóguleikarnar fyri m.a. at forða fyri varandi arbeiðsloysi.

Nýggja lögirnir um útbygvingar innan tókni, yrkisiskúlar og yrkisútbúgvingar eru ein týðandi liður í at tilbygva fólkid til arbeiðsmarknaðin til tess at fylgja tókniliga samskiptsmeningini.

vinnufremjandi ávirkanir úr útheiminum, men tær eru óstøðugar, og vit hava ónga ávirkan á, hvønn veg tær bera.

Vinnupolitikkur okkara eigur at vera langskygdur og byggja á varandi fortreytir fyri kappingartori, sum er tengt at marknaðarkorinum hjá tí privata og beravnum hjá tí almenna, og tí hava talmann av lonarvøxtinum og almennum stuðulskapinum alstóran tyðning.

Ein slyðberandi búskapur krevur lønssemi í vinnuni. Tað stóttuga lonarlægið sentastu árin hevur borið í sær betri kappingartori og fleiri arbeiðsplass.

Vit eiga tí at vísa varsemi og ikki ókja um rakstrarútreiðslurnar, tí stóri varsemi í beinleiðis útreiðslum gevur úrtøku aðrastaðni í samfelagnum, sum tohni greitt vísa.

Innanlandsviðurskipti

Tær nógvu lonarútgjaldingarnar siggjast eisini aftur í minkotinum hjá kommunum, sum í ár hava fingið væl meira av skattaminkotum, enn figgaráttalinarnar vísa.

Kommunurnar hava tí verið forar fyri at góldið eyka niður av skuldini í ár. Tó eru nakrar kommunur, sum hava so stóra skuld, at ein skuldarlætti er neyðugur.

Landsstýrið arbeiðir saman við kommunum við at finna eina løysn á hesum álvarsmáli og vónandi verður komið á mál fyrst í komandi ári. Eisini figgingin hjá kommunum eftir ár 2000 verður víðgerð og ásett.

Kommunulítið verður lagt til tingsins víðgerð í januar og út frá tí orðskiftinum verður kommunubygnaðurin í framtíðini stungin út í kortið við tí hyggju at flyta uppgávur frá landi til kommunur, soleiðis at avgerð og figgarlig ábyrgd liggja so nær borgaranum sum gjørgift.

Hetta er ikki minst neyðugt, tá talan er um almennamál, har stóða skul takast til persónlig víðurskipti í hvørjum einstokum fori.

Pensjónsviðurskiptini hjá teimum eldru eru ikki nøktandi. Tí hevur samgongan sett sær fyri at betra hesi víðurskipti við eini broyting í pensjónskipanini sum heild.

Víðurskiptini við útheimin

Neyðugt er, at mörkin við grannar okkara verða formliga skipað. Eitt av okkara týðningarmestu uttanlandsmálum er markid millum Føroya og Bretlands. Óformligar samrøður fara fram partanna millum, og mangt bendir á, at partarnir koma fram til eina semju í komandi ári.

Ein av grundarsteinunum undir tí føroysku vælferðini er samhandilinn við útheimin.

Tað eydnaðist at gera grundleggjandi broytingar í sáttmálanum við ES, soleiðis at umleið 97% av okkara samhandi við ES hava ong-

ar handilsligar forðingar.

Samstarvið við útheimin fer at ókja. Samstarvið við EFTA og ES verður tíkið politiskt upp til mals næsta ár grundlaga á álitum um samráðingur við Eiropeiska Samveldið eins og handils-sáttmálar verða gjørdur við aðrar partar av heimum.

Altjóðgerðin fer at seta upp aftur stóri kroy til Føroyar í komandi tíðum, tí verður neyðugt at Føroyar verða við í teimum avbjóðingum, ið bylgjast út í heimi og gerast meiri virkin í heimssamfelagnum.

Sínamillum víðurskipti

Takkað verði flyttorinum funu foroyingar sær aðrar vinnumøguleikar, ta móguleikarnir heima vórðu skerðir.

Óll tit, ið á ein ella annan hátt voru við til at bera byrðarnar gjøgnum tær tungu tíðirnar, soleiðis at vit kundu náa tey urshí, vit hava lagt á borið í kvøld, eiga eina stóra tók uppiborna.

Trupulleikurni sleppa vit ikki undan, men at vinna á teimum, tað gevur styrki og áreiði at halda fram. Tann styrkin, ið hevur borið foroyingum upp í öldir, er styrkin frá tí Almáttuga.

Føroya fólk kennir til vanlukkur á sjónum, og enn í dag henda slíkir sorgarlekir.

Í hesi lotu leitar hugur okkara í samkenslu til øll tey, sum hava verið fyri missi í farna ári, og hugur okkara leitar eisini inn á Strendur, har einkjur, systkin, foreldur og born stríðast við stóra sorg eftir feiggdarbóðini í vár um, at óll manningin á "Sjóborgirni" varð farin undir Føroyum.

Hetta rakar tey avvarðandi meint, og er ein smeytur fyri bygdarfólkið og okkum øll sum fólk. Harrin styrki tykkum gjøgnum hesa sváru tíð.

Góðu landsmenn

Vit stóðu við eitt vegamót í góðu landsins. Týðningarmiklar avgerðir skulu takast, har hvør einstakur foroyingur hevur sín avgerandi lut.

Tað skal sterkur ryggur til at bera góðar dagar, sigur gamalt orðatak. Lí at okkum halda fast um ta framgongd, vit við strevi hava vunnið okkum - eitt búskaparúrlit, sum ikki má gleppa okkum av hondum.

Standa vit saman, tað veri seg persónliga ella samfelagshaga, megna vit at náa tey mál, vit hava sett okkum.

Árið 1998 royndist væl, og eg fari at bera Føroya fólkina eina stóra tók fyri virkisfýsni farna árið. Eg ivist ónga lottu í, at vit eisini í komandi tíðum við ágrýtni taka við teimum avbjóðingum, ið liggja fyrri framman.

Vit stiga nú inn í seinasta árið aðrenn túsundárskipti, og hvør ger sínar tankar í sínum stilla sinni.

Vegna Føroya landsstýri fari at enda at ynskja óllum Føroya fólk á sjøvgvi og landi eitt av Harranum sign-

Mynd: Jens Kristian Vang